

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1936

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 23 ἢ ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 3Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΕΣΤΙΑΣ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

τὴν παράδοσιν τῶν παλιῶν ραψωδῶν—ἀπαγγέλλει τὰ τραγούδια του, χαρίζοντάς τους ὅλη τὴ θερμότητα καὶ τὸ πάθος τῆς αἰσθαντικῆς τῶν ψυχῆς. Οἱ φθόγγοι μέσα στὸ στόμα του εἶναι, θαρρεῖς, συλλαβές κελαϊδισμού γλυκοῦ ἀκουσμα καὶ θελκτικῶς ἐπιποθητικῆς ἐπιποθητικῆς τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ ρυθμοῦ τῶν.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΖΕΒΓΑΣ

Θί «Χαρακτῆρες ἢ ψυχολογικοὶ τύποι»

Εἰς τὸ τεύχος τῆς 15ης Ἀπριλίου (σελ. 592 κ. ἐξ.) ἡ «Νέα Ἑστία» δημοσιεύει ἔλεγχον τοῦ βιβλίου μου «Χαρακτῆρες ἢ ψυχολογικοὶ τύποι». Θεωροῦμεν καθήκον πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ ἐγκρίτου τούτου περιοδικοῦ ν' ἀπαντήσωμεν εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦτον, ὅστις πολλὰς ἀνακριθείας καὶ διαστρεφάς τῶν πραγματικῶν μου γνώμων ἔχει, οὐδὲν δ' ἐπιχείρημα λογικὸν ἀντιτάσσει πρὸς τινὰς τῶν ἀληθινῶν μου γνώμων, ἀλλ' ἀπλῶς δογματικὰς κενολογίας καὶ εἰρωνείας ἀτόπους.

Ἀπαντῶμεν δὲ ἀκολουθοῦντες τὴν σειράν τῶν ἰσχυρισμῶν τῆς ἐλεγχούσης κ. Ἑλλης Λαμπρίδου.

Τὴν διαφορὰν τῆς διδασκαλίας τοῦ Κρέτσεμερ ἀπὸ τῆς τοῦ Γιούγκ ἐξαίρω οὐχὶ μόνον διὰ μιᾶς φράσεως ἀλλ' ὅσον κρῆπει, ἐν σελ. 86 καὶ 87 τοῦ βιβλίου μου λέγων, ὅτι ὁ μὲν Κρέτσεμερ ὁρμᾶται κυρίως ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τῶν *θυμικῶν* ἰδιοτήτων καὶ ὅτι ἐρευνᾷ βαθέως καὶ τὴν σχέσιν τῆς σωματικῆς πρὸς τὴν ψυχικὴν σύστασιν, ὁ δὲ Γιούγκ λαμβάνει ὑπ' ὄψιν πάσας τὰς ψυχικὰς τάσεις καὶ λειτουργίας, ἰσοτίμους θεωρουμένας. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ θεωρία τοῦ Γιούγκ ἀποβαίνει πληρεστέρα καὶ βαθύτερα. Ἄλλ' ὅτι ἡ βαθύτερα ὁμοιότης περὶ πολλὰ σπουδαῖα εἶνε πολὺ σημαντικώτερα τῶν διαφορῶν, εἶναι τόσον πρόδηλον, ὥστε δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ πολυλογῆ τις περὶ αὐτῶν, ἐὰν γινώσκῃ αὐτὰς καλῶς καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς περιλήψεως μου μόνον, ἢ ὅποια εἶνε ἀρκετὰ μακρὰ. Συμφωνοῦν δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι *ἀμφοτέρω* ὁρμήθησαν κατὰ πρόωτον ἀπὸ ψυχοπαθῶν καὶ κατόπιν ἐπεξέτειναν τὴν ἐρευνάν των καὶ εἰς ὑγιείς. Τοῦτο δὲ ἄγνοεῖ, ὡς φαίνεται, ἡ κ. Λαμπρίδου. Αὕτη ἄρα ἐν γένει ἰσχυριζομένη ἐν τῷ ἐλέγχῳ περὶ τῆς σχέσεως τῶν θεωριῶν τούτων, ὅσα γράφει, σφάλεται καὶ μαρτυρεῖ λίαν ἐπιπολαιὰν γνώσιν αὐτῶν. Σφάλεται δὲ ὡσαύτως ἀξιοῦσα παρ' ἡμῶν νὰ ἐχη γίνῃ εὐρύτερα ἢ σύγκρισιν τῶν δύο θεωριῶν, πρᾶγμα καθ' ἡμᾶς περιττόν, τὸ ὅποιον, ἂν αὕτη νομίζει ἀναγκαῖον, οὐδεὶς ἐμποδίζει νὰ τὸ κάμῃ. Οὐδαμῶς τοῦ βιβλίου μου ἀποφαίνομαι ἀπολύτως ὑπὲρ τοῦ ἐνδοστρεφούς. Ἐκάτερος τῶν τύπων, ὑγιῆς ὢν, ἔχει τὰ πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματά του καὶ εἶνε κατ' ἀκολουθίαν ἰσοτίμοι (ἴδε σελ. 97, 121, 122, 194 τοῦ βιβλίου μου).—Ἐξαίρω ὅμως τὴν ἀνάγκην τῆς σχετικῆς ἰσορροπίας τῶν δύο τάσεων ἐν παντὶ ἀνθρώπῳ πολλαχού. Ἄλλ' ὁ τρόπος τῆς ἰσορροπίας ταύτης ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ βαθμοῦ τῆς δυνάμεως τῶν δύο τάσεων, τῆς ἐνδοστρεφείας δηλαδὴ καὶ

τῆς ἐξωστρεφείας, ἢ ὅποια εἶνε διάφορος εἰς τοὺς διαφόρους ἀνθρώπους. Ἐξαίρωμεν πολλαχού (λ. χ. σελ. 121, 124, 191) τὴν γενικὴν ἀνάγκην τῆς ἀποδόσεως τῆς πρεπούσης σημασίας καὶ εἰς τὸν ἔνδον καὶ εἰς τὸν ἔξω κόσμον, ἀλλ' ἡ ἀνάγκη αὕτη ποικίλλει κατὰ ποσὸν ἀναλόγως τῆς ἀρχικῆς θεμελιώδους ψυχικῆς ἐκάστου συστάσεως καὶ τῆς ἐκάστοτε ἱστορικῆς περιόδου. Παραερμηνεύει προδήλως ἡ κ. Λαμπρίδου, ἢ ἐξ ἐπιπολαιᾶς ἀναγνώσεως ἢ ἐκ προθέσεως, τὴν γνώμην ἡμῶν, ὅτι *σήμερον* εἶναι ἀνάγκη πάντες οἱ ἀνθρώποι, ἐνδοστρεφεῖς καὶ ἐξωστρεφεῖς, νὰ καλλιεργῶν συνειδητῶς μᾶλλον τὴν εἰς πάντα ἀνθρώπον φύσει ἐν τινι μέτρῳ ὑπάρχουσαν ἐνδοστρεφείαν· διότι ἀναντιρρήτως καθ' ἡμᾶς ἡ σημερινὴ ἐποχὴ πάσχει ἔνεκα τῆς εἰς νοσηρὰν ὑπερβολὴν ἀξιοθεΐσεως ἐξωστρεφείας, καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲ τούτου ὑπερβολικῶς ἀπωθουμένης ἐνδοστρεφείας. Ἡ ἰδιότης ἄρα τῆς ἐνδοστρεφείας ἀνάγκη νὰ καλλιεργῆται σήμερον συντονώτερον, ἕως ὅτου ὁ ἀνθρώπος φθάσει εἰς τὴν σχετικὴν ψυχικὴν ἰσορροπίαν. Δὲν εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ πολιτισμὸς δημιουργεῖται ὑπὸ ἀνισορροπῶν, ὡς ἰσχυρίζεται ἡ κ. Λαμπρίδου. Ἀνισορροποὶ τινες ἐδημιούργησαν ἀναντιρρήτως σπουδαῖα τινα. Ἄλλ' ὁ πολιτισμὸς εἶνε κυρίως δημιούργημα τῶν ὑγιῶν, τῶν σχετικῶς δηλαδὴ ἰσορροπῶν μεγαλοφύων. Οὔτε οἱ τρεῖς μεγάλοι τραγικοὶ τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος, οὔτε οἱ μεγάλοι αὐτῆς λυρικοὶ, οὔτε ὁ Θουκυδίδης, οὔτε ὁ Πλάτων, οὔτε ὁ Ἀριστοτέλης, οὔτε ὁ Φειδίας, οὔτε πολλοὶ ἄλλοι, οἱ σπουδαιότεροι τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ δημιουργοὶ, οὔτε ὁ Κοπέρνικος, οὔτε ὁ Καρτέσιος, οὔτε ὁ Γκαίτε, οὔτε ὁ Ἀρχιμήδης, οὔτε ὁ Γκάους, οὔτε πλείστοι ἄλλοι μεγαλοφύεις ὑπῆρξαν παράφρονες. Ἡ κ. Λαμπρίδου ἐμμένει εἰς τὴν πεπαλαιωμένην τοῦ Freud θεωρίαν περὶ δημιουργίας τοῦ πολιτισμοῦ δι' ἐξαγνίσεως (sublimation) τῆς γενετησίου ὁρμῆς. Ἄλλ' ἡ θεωρία αὕτη ὡς καὶ ἡ περὶ τῆς ὁρμῆς πρὸς κτήσιν δυνάμεως (Aclier) ἀπώλεσε τὸ πρῶτον κῦρος τῆς ὀριστικῶς. Παραπέμπομεν αὐτὴν προχείρως εἰς τὰ ὑπὸ Γιούγκ λεγόμενα ἐν Anal. Psychologie σελ. 35, 36, 37... 64, 65 καὶ εἰς τὸν Th. Lessing (Εὐρώπη καὶ Ἀσία) Παραπέμπομεν δ' αὐτὴν καὶ εἰς πάντα τ' ἄλλα νεώτερα βιβλία τοῦ Γιούγκ ἵνα ἴδῃ τί ἀπέμεινεν ἐκ τῆς Φροϋδικῆς θεωρίας, ἢ ὅποια κατέστρεψε πλείστους ἰδία νέους καὶ νέας καὶ ὄχι ὀλίγους ἠλικιωμένους καὶ συνετέλεσεν ὅσον οὐδεμία ἄλλη εἰς τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς σημερινῆς κοινωνίας εἰς κατωτέρους ἀνθρώπους προσήματα ἰδεολογίας πολλακίς, κατ' οὐσίαν ἀνυπάρκτου, περιβεβλημένους καὶ πάσχοντας νευρώσεις, τὰς ὁποίας οἱ ὁπαδοὶ τῆς θεωρίας ταύτης πολλακίς τὰς γεννοῦν ἢ τὰς ἐπιτείνουν ἀντί, ὡς ὑπισχνοῦνται, νὰ τὰς θεραπεύσουν.

Ἐάν ἡ κ. Λ. κρίνουσα τὴν συγγραφικὴν παιδαγωγικὴν μου δρᾶσιν συνάγει, ὅτι ἀντιφάσκω, διότι, ὡς αὕτη λέγει, ἐπαινῶν τὸν ἐνδοστρεφῆ τύπον, ὅμως δρᾶ κατ' ἐξωστρεφείαν, τοῦτο εἶνε δικαίωμα ἀναφαίρετον τοῦ νοῦ αὐτῆς ἢ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἢ ἀμφοτέρων. Ἄλλ' ἡ ἰσχυρῆ

αὐτῆς αὐτῆ περὶ τῆς ἀντιφάσεώς μου οὐδεμίαν ἄλλην δύναται νὰ ἔχη σημασίαν ἀληθινὴν εἰς τὸν περὶ τοῦ βιβλίου μου ἔλεγχον ἢ τὴν κέρωσιν τῶν ἐν αὐτῷ ἰσχυρισμῶν μου, πράγμα τὸ ὁποῖον βέβαια δὲν ἐννοεῖ ἡ κ. Α. Διότι, ἂν τῷ ὄντι καὶ ἐγὼ ἀντιφάσκω οὕτως, ὡς λέγει ἡ κ. Α., τοῦτο μαρτυρεῖ ὡς ποῦτος, ὅτι ἐπιτοχῶς χαρακτηρίζω τὴν ἐποχὴν μας, ἢ ὅποια υπερβολικῶς ἠύξημένη εἰς ἐξωστρεφείαν, παρουσιάζει ἀσυνειδήτως πρὸς μεγαλυτέραν δυστυχίαν τῶν καὶ τοὺς φύσει μᾶλλον ἐνδοστρεφεῖς ἐν οἷς κατὰ τὴν κ. Α. καὶ ἐγὼ.

Ἡ κ. Α. ἀνακαλύπτει ὅπως ἀσχετῶς πρὸς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἔλεγχόν της, ὅτι ὑπὸ παιδαγωγικὴν ἐποχὴν ὀπτήρῃ ἄλλοτε ἐρβαρτιακός καὶ κατοπιν μετέστην εἰς τὸ Σχολεῖον Ἐργασίας. Παρακαλῶ αὐτὴν νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ καταδείξῃ διὰ τῶν πραγμάτων τὸν ἰσχυρισμὸν της. Διότι ἐγὼ καὶ ὁ διδασκαλικὸς κόσμος ἀπὸ τοῦ 1917 ὅτε τὸ πρῶτον συνέγραψα, μὲ γνωρίζει ὡς ὁπαδὸν τοῦ Σχολείου Ἐργασίας. Ἄλλ' ὅμως τίς λογικὸς ἀνθρωπος ἠθέλε ψέξει τινὰ καὶ δι' ἑνὸς διδοῖ ἀκολουθεῖ νέα γνώμην, πεισθεῖς ὅτι δὲν ἦτο ὁρθὴ ἐκεῖνη, τὴν ὁποῖαν πρότερον ἠκολούθει;

Ἡμεῖς θεωροῦμεν τὰ κλασσικὰ ἔργα (σελ. 121 τοῦ βιβλίου ἡμῶν) δημιουργήματα τῆς σχετικῆς ἰσορροπίας τῶν ἐναντίων ψυχικῶν τάσεων καὶ λειτουργιῶν· τὰ δὲ ὑπὸ τῆς κ. Α. λεγόμενα περὶ κλασσικῶν καὶ ρωμαντικῶν εἶνε ὅπως ἀσχετα πρὸς τὸν ἔλεγχον αὐτῆς ὡς λεγόμενα οὐχὶ ὑπ' ἐμοῦ ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς.

Τὰς ἐννοίας «συγχρονισμένος κλπ.» σαφηνίζομεν ἀκριβῶς εἰς τὸ βιβλίον μας. Καὶ συμφωνοῦμεν ἀπολύτως μὲ τὴν κ. Α. ὅτι γνῶμαι μου πολλαί εἶνε ἐν πολλοῖς πολὺ ἀπομεμακρυσμένα ἀπὸ τὴν μόδα τῆς στιγμῆς. Ἀλλὰ ἀκριβῶς τὸ ἀπομεμακρυσμένον ἀπὸ τὴν μόδα τῆς στιγμῆς εἶναι τὸ γνήσιον προοδευτικόν, τὸ δὲ ὅπως συμφωνῶν μὲ αὐτὴν εἶνε σκουριασμένον καὶ ἀρτηριοσκληρωτικόν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ κ. Α. δὲν κατενόησεν ἢ δὲν ἀνέγνωσεν ἢ λίαν ἐπιπολαιῶς τὸ βιβλίον μου.

Ὅτι αἱ καλούμεναι πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι εἶναι ἐφαρμογαὶ τῆς ψυχολογίας οὐδόπως ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν. Ἴνα δὲ διδαχθῇ περὶ τούτου παραπέμπομεν τὴν κ. Α. εἰς τὰ βιβλία τοῦ μοναδικοῦ τῆς ἐποχῆς μας συστηματικοῦ φιλοσόφου H. Driesch: Ordnungstehre καὶ ἄλλα. Ἀλλὰ ὅτι τὰ μαθηματικά εἶναι δημιούργημα τῆς ἐξωστρεφείας οὐδαμῶς εἶπομεν οὐδ' ἦτο δυνατόν ἡμεῖς νὰ εἶπωμεν (σελ. 37 τοῦ βιβλίου μου). Παρανοεῖ καὶ ἐνταῦθα ἡ κ. Α.

Ἐὰν ἐγίνωσκε τὴν θεωρίαν τοῦ Ἀϊνστάϊν καὶ κατενόει τί ἐστὶ φιλοσοφία, ἀντὶ τῶν εἰρωνιῶν, τὸς ὁποίας γράφει, ἢ θὰ ἐσιώπα, ἢ θὰ συνεφώνει ρητῶς μὲ τὴν γνώμην μου περὶ τῆς δῆθεν φιλοσοφικῆς σημασίας τῆς μαθηματικῆς ταύτης θεωρίας. Τὰ μαθηματικά προέρχονται κυρίως ἐκ μεγαλοφυῶν ἐνδοστρεφῶν· ἀλλὰ πολλοὶ εἰδικοί μαθηματικοὶ (σελ. 126 τοῦ βιβλίου μου) ἐπιχειροῦντες ἀνευ εὐρυτέρων ἐμπειρικῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων νὰ φιλοσοφῶσιν, δεινῶς σφάλλονται.

Τὰ παιδαγωγικά μου πορίσματα, παρὰ τὴν γνώμην τῆς κ. Α., ἔχουν τὴν σημασίαν, ὅτι διαφωτίζουν γνωστὰ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἄλλοθεν πράγματα, ἀλλ' ὑπ' ἄλλας νεωτέρας καὶ βαθυτέρας ἀτόψεις. Καὶ συμπληρῶνουν δὲ τὰ γνωστὰ ἐκεῖνα διὰ τῶν διδαγμάτων Γι ὕγκ καὶ Κρέτσεμ. Κατὰ δὲ τοῦτο πρωτοτυπῶ ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην, οὐδένα δὲ ἄλλον ἔχω ὑπ' ὄψιν ὡς πρὸς τὰ πορίσματα ταῦτα. Ἄλλ' ἡ κ. Α. δογματίζει καὶ ἐνταῦθα ἀδυνατοῦσα νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ παραθέσῃ ἄλλο τι ἢ κενὰς ἰσχυρίσιν.

Ἡμεῖς μὲν εἶπομεν ὅτι μέχρις ἐσχάτων ἐνομιζέτο κυρία μέθοδος τῆς ψυχολογίας ἡ ἑτεροπαρατηρησία (σελ. 127 τοῦ βιβλίου μου), ὅτι δὲ τῶν νομίζεται ἡ αὐτοπαρατηρησία (σελ. 172). Ἡ κ. Λαμπρίδου καὶ ἐνταῦθα διαστρέφει τὰ λεγόμενα ὑπ' ἡμῶν. Ὅτι δὲ ἡ νεωτέρα ψυχολογία καὶ μάλιστα ἡ ἐκ τῆς ψυχιατρικῆς προελθοῦσα ἐκλαμβάνει τὴν αὐτοπαρατηρησίαν ὡς μέθοδον οὐχὶ μεγάλης ἀξίας, πρώτην φορὰν ὑπὸ τῆς κ. Λαμπρίδου μανθάνω. Διότι κατὰ τὰ τελευταῖα ἐτη σπουδαιοτέρα μέθοδος τῆς ψυχολογικῆς ἐρευνῆς ἐν γένει θεωρεῖται ἡ αὐτοπαρατηρησία, ἐκ τῆς ὁποίας ἀναγκαιῶς ἀφορμᾶται κατ' ἀναλογίαν ἡ ἑτεροπαρατηρησία. Εἰδικῶς δὲ ἡ καλουμένη ψυχανάλυσις ἀποβλέπει κυριώτατα εἰς τὴν ἀσκησιν τοῦ πάσχοντος περὶ τὸ παρατηρεῖν καὶ διαγιγνώσκειν ἑαυτόν. Ἄλλ' ἡ κ. Λαμπρίδου, θυμῶ καὶ αὐτὴ τῆς νοσηρᾶς ἐξωστρεφείας τῆς ἐποχῆς μας, ἀδυνατεῖ νὰ μελετᾷ μὲ ἐμβριθείαν καὶ προτιμᾷ νὰ διαβάσῃ ἐπιπολαιῶς πᾶν ὅτι διαφημίζεται ὡς συγχρονισμένον. Διὰ τοῦτο ὀμιλεῖ καὶ περὶ ψυχανάλυσεως, ἐκ τῆς ὁποίας φαίνεται γινώσκουσα ἐπιπολαιῶς μόνον πεπαλαιωμένα τινὰ διδάγματα τοῦ Φρόϋδ.

Ὅτι αἱ καλαὶ τέχναι εὐρίσκονται ἐν παρακμῇ εἰς ὅλην τὴν πεπολιτισμένην ἀνθρωπότητα πλὴν ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων μόνον ἡ κ. Α. φαίνεται ἀγνοοῦσα· διὰ δὲ τοῦτο καὶ δὲν λαμβάνει τὸν κόπον νὰ δείξῃ ποῦ ἔγκειται ἡ παρ' αὐτῆς νομιζομένη ἀκμή. Ἄλλο βεβαίως ζήτημα εἶναι, ἂν ἡ κατάστασις αὐτὴ εἶνε ἀναγκαία ἐκ λόγων ψυχολογικῶν, ὡς ἡμεῖς καταδεικνύομεν εἰς τὸ βιβλίον μας, καὶ ἂν, ὡς ἡμεῖς ἰσχυριζόμεθα, ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς τῷ ὄντι πεπαιδευμένους νὰ συντελέσουν *συνειδητῶς* εἰς τὴν ἐξοδὸν ἐξ αὐτῆς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ τὴν σημερινὸν σπουδαιοτάτου παραγγέλματος «ἐνδον βλέπε».

Τὴν γνώμην ἡμῶν περὶ τῆς στενῆς σχέσεως τοῦ ὕλισμοῦ ἐν γένει, ἐπομένως καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ, πρὸς τὴν γλωσσικὴν χαλαρότητα καὶ ἀναρχίαν, ἐγράψαμεν οὐχὶ πρὸς διαβολὴν, (διότι ἡμεῖς οὐδέποτε ὑπήρξαμεν διαβολεῖς), ἀλλ' ἐκ πνεύματος καθαρῶς ἐπιστημονικοῦ καὶ διὰ νὰ κάμωμεν αὐτὴν σαφῶς συνειδητὴν εἰς ὅσους δὲν τὴν ἔχουν. Εἶπε δὲ τὴν γνώμην ταύτην ἐμμέσως μὲν ἀλλὰ σαφῶς, πρῶτος ἐν Ἑλλάδι πρὸ 30 περίπου ἐτῶν, καθ' ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν, ὁ διακεκριμένος Ἕλληνας σοσιαλιστὴς Γ. Σκλήρὸς ἐν σελ. 61 τοῦ βιβλίου του «Τὸ κοινὸν νικόν μας ζήτημα». Εἶνε βεβαίως δικαίωμα τῆς κ. Λαμπρίδου νὰ ὀμιλῇ περὶ ὑποκρισίας, διαστρε-

φῆς τῶν πραγμάτων, ὑστεροβουλίας κλπ. Ἄλλ' οἱ γνωρίζοντες ἡμᾶς εἶναι εἰς θέσιν νά κρίνουν περὶ τῆς ἀξίας τῶν μορφῶν τούτων.

Τὰ δικαιώματα τῆς γυναικὸς σεβόμεθα ἡμεῖς ἀπολύτως, ἀναμφιβόλως δὲ πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὴν κ. Λαμπρίδου. Οἱ ἀναγνώσται τοῦ βιβλίου μου τὸ βλέπουν καθαρῶτα διὰ μακρῶν γραμμῶν καὶ ἀλλαγῶν (οἷον σελ. 179) καὶ εἰς τὸ περὶ τοῦ γάμου κεφάλαιον τοῦ βιβλίου μας (σελ. 152), τὸ ὁποῖον ἡ κ. Λαμπρίδου δὲν ἀνέγνωσεν ἢ προσαπολείπει ὅτι δὲν ἀνέγνωσεν. Καὶ τὰ δικαιώματα τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν πτωχῶν ἐν γένει σεβόμεθα ἡμεῖς ἀπείρως περισσότερον ἀπὸ πολλοὺς ψευδοπροστάτας τῶν. Καὶ ὅχι μόνον γράφομεν τοῦτο σαφέστατα εἰς τὸ βιβλίον μας (σελ. 150, 169, 178, 179, ὑποσημείωσις), ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ βίου μας σαφῶς τὸ δεικνύομεν. Οὐτε ὑπῆρξα, οὔτε εἶμαι πλούσιος, οὐδ' ἐπέδιωξα πλοῦτον καὶ ἀξιώματα, καθ' ὃν τρόπον πολλοὶ Ἕλληνες ψευδοσοσιαλισταί. Εἶμαι σοσιαλιστής· ἀλλ' ὁ σοσιαλισμὸς μου δὲν στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ὕλισμου· στηρίζεται ἐπὶ τῆς σήμερον ἐπιστημονικῶς ἀποδεδειγμένης ὑπάρξεως ψυχῆς, ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῶς πιθανώτατης θετικῆς λύσεως τοῦ ζητήματος προσωπικῆς ἀθανασίας καὶ ὑπάρξεως Θεοῦ. Ἐνταῦθα δὲ ἡ διαστροφή τῶν ἀληθινῶν γγῶμῶν μου εἶνε ἀφάνταστος.

Περὶ τοῦ Παλαμᾶ, ἂν εἶχον καιρὸν, θὰ ἔγραψον καὶ θὰ ὁμίλουν· διότι συναισθάνομαι τὸν ἑαυτὸν μου ἱκανὸν εἰς τοῦτο, ἱκανώτερον δὲ ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους ἐξ ἐπαγγέλματος ὕμνητάς του. Καὶ θὰ ἀπέδιδον εἰς αὐτὸν τὴν ἐμπρόκεισαν σημασίαν πολὺ εὐστοχώτερον ἀπὸ πολλὰς καὶ πολλοὺς, οἱ ὅποιοι διὰ τῶν ὑστερικῶν ὑπερβολῶν τῶν κατ' οὐσίαν προκαλοῦν τὴν ὑποτίμησιν αὐτοῦ.

Περὶ τῆς γνώμης τοῦ Κρέτσεμπερ καὶ τοῦ Γιούγκ, μάλιστα δὲ τούτου, γινώσκοντος ἀρκετὰ ἑλληνικά, περὶ τοῦ βιβλίου μου, βεβαιούμεν ὅτι παρὰ τὴν προσδοκίαν τῆς κ. Λ. εἶνε λίαν εὐμενής, ὡς ἀποδεικνύει ἰδίᾳ ἢ μετὰ τοῦ Γιούγκ ἀλληλογραφία μου.

Ὅλων ἀναρμοδιὰ δὲ εἶνε νά μᾶς διδάξῃ περὶ Πλάτωνος καὶ Νίτσε ἢ ἐπιπολαίως γινώσκουσα αὐτοὺς κ. Λ.

Ἴνα δὲ κατανοήσῃ αὐτὴ, ἂν δύναται, ὅτι λίαν ἐπιτυχῶς συνήγαγον τὰ κοινωνιολογικὰ πορίσματα μου ἐκ τῶν θεωριῶν Κρέτσεμπερ καὶ Γιούγκ καὶ δὴ τούτου, παραπέμπομεν αὐτὴν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αἰ τοῦ βιβλίου «Ψυχολογικοὶ τύποι», τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐπιπολαίως ἀναγνώσασα, καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐξῆς σελίδων ἄλλων νεωτέρων συγγραμμάτων αὐτοῦ 1) Seelenprobleme, ... 328, 329 ... 413 ... 424, 2) Wirklichkeit der Seele 43, 146, 183, 197, 3) Das Unbewusste ... 29, 30, 4) B-sichungen zwischen ... 12, 18, 23, 134 κτλ. κτλ. Παραπέμπομεν δ' αὐτὴν καὶ εἰς τὸν διακεκριμένον σύγχρονον ἱστορικὸν Breysig : Der Stufenbau ... εἰς τὸν γνωστότατον Σπέγκλερ, τὸν Θ. Δέσσιγκ, ἐκ τῶν ὁπίων ὁρμημένη δύναται νά διδαχθῇ καὶ παρ' ἄλλων, εἰς τοὺς ὁποίους οὗτοι παραπέμπον,

τὰ σήμερον νομιζόμενα ἐπιστημονικῶς ὀρθά.

Ἡ «Νέα Ἐστία», καταχωρίσασα τὸν ἔλεγχον, κατ' ἀρχὴν καλῶς ἔπραξεν· ἀλλὰ μὴ ἐλέγξασα αὐτόν, ἠδίκησεν ἑαυτὴν. Διότι ἢ μετὰ προσοχῆς ἀνάγνωσις τοῦ ἐλέγχου τῆς κ. Λ. θὰ ἐπειθεν ὅτι εἶνε ἀπολύτως δογματικὸς καὶ πλήρης διαστροφῶν τῶν πραγμάτων, ὅτι στερεῖται ἐπιχειρημάτων ἐπιστημονικῶν καὶ διαπνέεται ὑπὸ ἐμπαθοῦς φανατισμοῦ, ὅστις πείθει πάντα γινώσκοντα κάπως τὴν σύγχρονον ψυχολογίαν, ὅτι ἢ ἐλέγχουσα εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς τῆς ἐγκρύπτει ἀκοίμητον τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὀρθά εἶναι ὅσα δσα δοξάζει ἰσως συνειδητῶς, ἀλλ' ὅσα δθηθεν ἐλέγχει. Ἡ «Νέα Ἐστία» καὶ οἱ ἀναγνώσται αὐτῆς θὰ πειθοῦν περὶ τούτου, ἂν ἀναγνώσουν οἱ ἴδιοι τὸ βιβλίον μου.

ΣΠ. Μ. ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ

Τυχερὸς

Σε μιᾷ κριτικῇ τῆς *Δ. γλωσσίας* - μου που ἔγραψε ὁ φίλος κ. Ελισσαῖος Γιαννίδης στη *Νέα Ἐστία* τῶν 5 Ἰουνίου 1935 με κατηγοροῦσε πως μεταχειρίστηκα τὴ λέξη *τυχερός* με τὴν ἐννοία τοῦ *τυχαῖος*. Το λέει ὀρθά κοφτά λάθος. Κατὰ τὴ δική - του γνώμη *τυχερός* εἶναι μοναχά κείνο που ἔχει τὴν «εὐνοία τῆς τύχης (*τυχερός* ἄνθρωπος) ἢ που στηρίζεται στὴν εὐνοία τῆς τύχης (*τυχερός* παιχνίδι)».

Στὴν *Προσμένη Κολώνα* τοῦ κ. Γ. Βλαχογιάννη που τυπώθηκε στὴ *Νέα Ἐστία* τῆς πρώτης Φεβρουαρίου 1936 διαβάζω τὴν ἀκόλουθη φράση· «ὅμως, ἂν τῆς Μοίρας ὁ θυμὸς τυφλά ξεσπάσῃ, καὶ χτυπήσῃ *τυχερά* κανένα ἀπὸ τὰ τόσα σαρκωμένα ὄνειρα τοῦ ἀνθρώπου, κλπ.».

Δεν πιστέβω πως χωράει ἄλλη ἐννοία ἐδῶ γιὰ τὸ *τυχερό* παρὰ ἡ ἐννοία τοῦ *τυχαῖα*, αἰὸ τύχη τυφλή.

Καὶ δε φαντάζομαι πως κανένας ἀπὸ μας ἔχει τὴν ἀξίωση νά ξέρει τὴ δημοτικὴ καλύτερα ἀπὸ τὸν κ. Βλαχογιάννη.

Τὸ ἐπίθετο *τυχερός* ἔχει χωρὶς ἄλλο καὶ τις δυο τίς ἐννοίες, τὴν ἐννοίαν τῆς τύχης (ὅποιος λογῆς) καὶ τὴν πιο εἰδικὴ ἐννοία τῆς καλῆς τύχης. Το βεβαιώνει αὐτὸ καὶ τὸ λεξικὸ τῆς *Πρωίας* ὅπου μέσα στις διάφορες σημασίες που καταλογίζει γιὰ τὴ λέξη *τυχερός* βρισκόμε καὶ τὴν ἀκόλουθη· «ὁ κατὰ τύχην (κατὰ σύμπτωσιν) διὰ τὰ τυχερὰ οὐδεὶς εὐθύνεται (νομικὸς κανὼν), διὰ τὰ τυχαῖα γεγονότα, τὰ μὴ προερχόμενα ἐξ ἀνθρωπίνης ὑπαιτιότητος· τυχερὰ παίγνια, ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ νά κερδίσῃ κανεὶς ἢ νά χάσῃ ἐξαρτᾶται ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τὴν τύχην καὶ οὐχὶ ἀπὸ τὴν ἱκανότητα ἢ ἀδεξιότητα τοῦ παίκτη.»

Τώρα, πως θὰ εἶναι ἰσως κέρδος νά ἔχομε ξεχωριστὰ ἐπίθετα γιὰ τις ἐννοίες τοῦ *τυχαῖος* καὶ τοῦ *καλότυχος* ἢ *γουργυλίδικος* εἶναι ἄλλο ζήτημα. Μπορεῖ με τὸν καιρὸ νά εἰδικεφετῆ περιοριστικὰ τὸ ἐπίθετο *τυχερός* γιὰ τὴ δέφτερη ἐννοία καὶ νά δανειστοῦμε τὸ *τυχαῖος* ἀπὸ τὴν καθάρηβουσα. Ἀφτὰ θὰ τ' αποφασίσει ἡ χρήση. Στὸ μεταξύ ὅμως δεν εἶναι καθόλου λάθος (ὅπως λαθέφτηκε νά καταγράψῃ ὁ κ. Ελισσαῖος Γιαν-